

Problematika hluchoty: aktuální otázky

11. hodina (22. 12.)

SIGNÁLNÍ PSI PRO NESLYŠÍCÍ

Kristina Pánková Kratochvílová a Fido

Miroslava Rytířová a Alvin

Kolik je v ČR vycvičených signálních psů pro neslyšící?

- kolem 10 psů → myslím si, že je to málo

Kristina Pánková Kratochvílová a Fido

- psa jsem si vždy moc přála, prvního jsem dostala v 11 letech, ale moc jsem nevěděla, co s ním, neposlouchal mě, po něm jsem si pořídila francouzského buldočka, který mi přirozeně sám od sebe začal pomáhat, aniž bych ho to učila → dával mi vědět, že někdo zazvonil, když mě ráno neprobudil budík, probudil mě on, pak jsem se přestěhovala do vlastního bytu a uvažovala o dalším psovi
- francouzští buldočci jsou velmi klidní, málo aktivní, ale já sportuji ráda, proto jsem si pořídila labradora, neplánovala jsem ale předem, že z něj vycvičím asistenčního psa – protože se zajímám o psychologii, chtěla jsem psa, se kterým se budu moci věnovat canisterapii, zároveň jsem chtěla, aby mi pomáhal stejně jako francouzský buldoček, signalizoval, když někdo zazvoní nebo budou plakat děti apod.
- znala jsem organizaci *Helpes* a požádala je o pomoc
- Fido strávil 6 měsíců na výcviku, pak se k nám vrátil a já měla pocit, že není úplně správně, že celý výcvik probíhal mimo naši rodinu, chtěla jsem si psa vycvičit sama, podle toho, co já potřebuji, našla jsem si trenérku v *Pestré* a jednou týdně jsem tam docházela a učila se, jak s pejskem pracovat
- později už jsem neměla na pravidelný výcvik dost času, a tak mi nabídli, že tam Fida mohu nechat a oni výcvik dokončí sami, na víkend jsme si ho mohli brát domů
- prostředí v organizaci je moc pěkné, bydlí tam maximálně 5 psů a cítí se tam jako doma, Fido tam takto strávil půl roku, po návratu domů už uměl vše, co jsem od něj potřebovala → byl z něj asistenční pes
- Fido má osvědčení, že splnil zkoušku z canisterapie
- jednou týdně docházíme do Tamtamu, kde připravujeme canisterapii pro děti se sluchovým postižením

Miroslava Rytířová a Alvín

- vždy jsem chtěla psa, plánovala jsem pořídit si většího psa, který by se stal psem asistenčním, protože ale hodně cestuji veřejnou dopravou, usoudila jsem, že větší pes by mohl být problém a pořídila jsem si proto čivavu
- pes byl velmi hravý, a tak jsem mu koupila druhého kamaráda – tento pes byl velmi divoký, neposlouchal mě, neuměla jsem si s ním poradit → obrátila jsem se na mediální společnost *Pestrá* a zařadila psa do výcviku
- Alvín byl na výcviku 8 měsíců, výcvik jsem neplatila celý, platila jsem pouze za krmení
- myslela jsem, že až se Alvín z kurzu vrátí, bude už všechno umět, ale on byl jen dobře připravený na to, abych s ním začala sama pracovat a cvičit to, co od něj budu potřebovat, na to jsem ale nebyla připravená já, přihlásila jsem se s ním proto do dalšího kurzu
- kurz byl pro mě náročný, ostatní účastníci byli lidé s různým zdravotním postižením, já byla jediná neslyšící, komunikace byla velmi složitá, ale měla jsem velkou motivaci – chtěla jsem mít dobrého asistenčního psa, jenže Alvínovi to příliš nešlo, až trenérka mi řekla, že je Alvín jedním z nejlepších asistenčních psů, a to, že kurz nezvládá, je především moje chyba, tak jsem se začala ještě více snažit
- Alvín mě umí upozornit na to, že někdo zvoní nebo klepe, že mi zvoní telefon, tehdy nebyla pro neslyšící dostupná taková technika jako dnes
- každý rok jezdíme na psí tábor, kde se pořádá i psí olympiáda, a Alvín se tam postupně začal umisťovat na nejlepších místech
- se společností jsem stále v kontaktu, už v ní pracuje více trenérů než dříve a předávají mi stále spoustu zkušeností
- Alvín nosí speciální vestičku s vizitkou, na které je symbol znázorňující typ postižení, pro které je asistenční pes vycvičen → Alvín tam má přeškrtnuté ucho jako asistenční pes určený pro sluchově postižené

Fido a Alvín

- oba umí splnit základní úkoly asistenčních psů + další individuální úkoly, které vyplývají z potřeb jejich majitelů
- výcvik asistenčních psů je velmi individuální, vždy odpovídá potřebám konkrétního majitele
- **Fido**
 - upozorní mě, když pláče dítě, dokonce umí rozeznat vztekly pláč od pláče způsobeného např. pádem, pokud dítě spadne a pláče, běží Fido za mnou a je opravdu velmi naléhavý, snaží se mě popohnat i tlapkou, v tu chvíli vím, že mu musím skutečně věnovat pozornost, pokud se děti hádají, a proto pláčou, také mě upozorní, ale mnohem jemněji, ne tak naléhavě, já tak vím, že nejde o nic závažného, v tomto ohledu se na něj mohu spolehnout
 - upozorní mě, že někdo zvoní → nepotřebujeme tak světelný zvonek
 - upozorní mě na zvuk časomíry při vaření
 - upozorní mě, když někdo klepe na dveře či na okno, zároveň mě k místu doveče

- z výcviku umí i další věci, ale tím, že je běžně nepoužíváme, už v jejich plnění není tak spolehlivý
 - dříve mě upozorňoval i na zvonění telefonu, dokonce mi mobil i přinášel, aniž by ho nějak poškodil, teď už ale mobil nosím u sebe, tak to nepotřebuji
 - za každou signalizaci dostane Fido odměnu → to je jeho motivace, jinak by ho to nebavilo
 - vím, že se na něj můžu spolehnout
 - když je manžel na zahradě a já někde v domě a manžel na mě zavolá jménem, Fido mě na to také upozorní
 - je pravda, že večer už může být Fido unavený, navíc už je mu 8 let, je vidět, že jeho aktivita se postupně mění, navíc během let do rodiny přibyly děti a na cvičení Fida mi už nezbyvá tolik času jako dříve, některé věci už zapomíná, ale pořád mi velmi pomáhá
 - Fido mě také budí, ví, že nemám ráda buzení tlapkou, ale tím, že mi olízne tvář, místo budíku mám teď Fida
- **Alvín**
 - také Alvín signalizuje zvonění budíku, zvonku či mobilu, tyto věci jsou i pro Mirku důležité

Otázka: *Když jsme tu zkoušeli, jak Fido reaguje na to, že někdo zavolá vaše jméno, poznal by také, že jsem to byla přímo já?*

→ Ano, Fido mě umí dovést k člověku, který na mě zavolal. V tomto případě to ale nebylo nutné, věděl, že jsme tu všichni spolu, a že když se rozhlédnu po třídě, sama poznám, kdo to byl. Ale když je třeba manžel v jiné místnosti, Fido mě za ním odvede.

Asistenční signální pes pro neslyšící

- u nás je kolem 10 signálních psů pro neslyšící
- osobně znám 4 další neslyšící, kteří využívají pomoc psa stejně jako já, dva z těchto psů byli jako asistenční vychovávaní hned od začátku, dva byli původně obyčejnými domácími mazlíčky a poté absolvovali výcvik
- všichni nosí speciální vestičku se symbolem přeškrtnutého ucha, ale tím, že je jich tak málo, je stejně nejspíš běžně nepotkáte
- důvodem malého počtu signálních psů pro neslyšící může být vysoká cena výcviku

Komentář: *Slyšela jsem, že to může být až 500 000 Kč + další výdaje za lékařská ošetření apod.*

→ Já osobně vím o částce 250 000 Kč, neslyšící ji ale nemusí celou hradit sám, existují různé nadace nebo nadační fondy, které může požádat o pomoc, může se obrátit na soukromé sponzory. Ve všech případech, o kterých vím, to tak bylo.

Komentář: *Když si představím, že si koupím štěně, a to pak bude skoro rok pryč, myslím si, že vztah mezi námi by tím musel utrpět. Osobně bych do toho asi nešla.*

→ To je pravda, ale můžete si zažádat o už vycvičeného pejska. Sice už to nebude malé štěně, ale třeba pro lidi na vozíku či s jiným postižením, které jim nedovoluje účastnit se výcviku, je taková možnost skvělá.

→ Neslyšící jsou v jiné situaci, mají mnoho technických pomůcek, které mohou využívat. To bude asi jeden z důvodů, proč asistenčního psa tolik nepotřebují. Na rozdíl od lidí nevidomých či vozičkářů mají neslyšící možnost si vybrat.

Komentář: *Já si myslím, že to souvisí i s velkou časovou náročností výcviku.*

→ Na výcvik je opravdu potřeba vyhradit si čas. Je také důležité, aby se pes i po absolvování výcviku stále účastnil různých aktivit v organizaci

Komentář: *Asi i informovanost neslyšících o asistenčních psech není příliš velká.*

→ Asi ano, kdyby bylo signálních psů více, kdyby byli více vidět, začali by se o ně neslyšící nejspíš více zajímat. Já ale také nemám Fida pořád s sebou při všech svých aktivitách, někdy ho prostě nepotřebuji

→ Zním také neslyšící majitelé psů, kteří neprošli žádným výcvikem, a přesto jsou schopni majitelům pomáhat a upozorňovat na zvonek či hrající mobil.

- Jaký pes je pro výcvik vhodný? – nemusí jít jen o labradora, např. Alvin je čivava, znám i asistenčního voříška či jorkšíra, kteří výcvik zvládli
- velmi důležitá je povaha psa, nejspíš se k tomu příliš nehodí lovecká či bojová plemena, ty jsou divočejší, neznamená to, že by výcvik nezvládli, ale vhodnější je vybírat méně temperamentní plemena
- výcvik trvá cca 6–8 měsíců, záleží na pejskovi, jak rychle se učí

Otázka: *Všimla jsem si, že na Fida mluvíte, rozpozná i nějaké znaky, reaguje na ně?*

→ Používáme oba způsoby komunikace. Fido reaguje na hlas i na základní znaky, které zná. Záleží na situaci, třeba venku, kde je hluk na něj mluvím, nebo používám píšťalku. Fido je v tomto ohledu dost univerzální, umí reagovat na spoustu signálů. Je pravda, že hlasových povelů rozezná více než znaků, ale možná je to i tím, že jsem ho tolik znaků nenaučila. Základní znaky jako VEN, POJĎ SEM, KE MNĚ apod. rozezná spolehlivě.

Zkoušky asistenčních psů

- část I. – chování psa → pes musí zvládat své chování, nesmí být agresivní, útočný, nervózní, trémista, bojácny
- část II. – poslušnost → např. když pes odběhne a hraje si, musí umět hned na zavolání přijít, nebo když má připravené jídlo, k jeho misce se ale blíží kočka a v tu chvíli na něj já zavolám, musí dát přednost mně, vím, že když na chvíli odejdu od připraveného oběda, Fido si nedovolí oběd sníst, také umí čekat na místě, klidně až 15 minut

- část III. – speciální cviky → pes musí umět minimálně 4 speciální cviky, většinou vycházející z potřeb jeho majitele → výcvik je přizpůsoben přáním a potřebám majitele
- pokud pes splní všechny tři části zkoušky, dostane vestičku a je z něj asistenční pes

Otázka: Používáte při povelch i nějaké vlastní znaky, které se Fido nenaučil na výcviku, ale jsou jen vaše, jiní psi by jim nerozuměli?

→ Myslím, že nic speciálního nemáme. Fido umí stejné signály, jako umí i jiní asistenční psi. Speciální signály, kterým by jiní psi nerozuměli, nemáme, používáme ty obecné, z výcviku. Fidovi třeba velmi dobře jde zvedání a donášení věcí, jiní psi s tím mohou mít problém, ale to není nic nestandardního.

Problémy

- výcvik je drahý – já jsem výcvik zaplatila díky sponzorským darům a zorganizované sbírce, měli jsme kasičky přímo určené na výcvik asistenčních psů
- na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí lze najít informace o tom, jaké prostředky je možné využít k tomu, aby byl pes vycvičen zadarmo (různé projekty atd.), také tam jsou reference lidí, kteří tento způsob využili
- cena výcviku v sobě zahrnuje spoustu věcí – pořízení psa, krmení, lékařská ošetření, plat člověka, který se výcviku věnuje, administrativní náklady, organizační věci, výcvik navíc nemůže dělat každý, musí to být zkušená osoba
- asistenční psi jsou občas chudáci – jsou v kontaktu s lidmi, kteří mají dost problémů a ne vždy je zvládají úplně dobře, mohou mít např. deprese, být ve stresu, mít různá traumata → odnáší to pes jako jediný společník člověka
- nepříjemných situací zažívá asistenční pes hodně, člověk se zdravotním postižením to nemá ve společnosti jednoduché, pes se speciálně cvičí pro zvládnání takových situací

Otázka: Podílí se na cvičení Fida celá rodina, i děti? Nebo je zvyklý jen na vás?

→ Moje děti Fida milují, jsou s ním od narození, rádi si s ním hrají. Nestarší dcere už je 6 let, už Fidovi dává i příkazy, mladší děti si s ním zatím jen hrají. I na manžela Fido reaguje, nejvíc ale poslouchá mě, protože já jsem jeho majitelka. Manžel i děti jsou slyšící, Fido je tu tedy hlavně pro mě, nicméně poslouchá celou rodinu.

Otázka: Jak mu dáváte najevo, že právě vy jste jeho majitelka?

→ Asi tím, že už máme společnou minulost, prošli jsme spolu výcvikem a jsme spolu nejvíce v kontaktu.

Otázka: *Váš muž i děti jsou slyšící, Fido tedy reaguje i na mluvené povely?*

→ Ano, umí na ně reagovat. Základním povelům jako POJĎ SEM, PODEJ PAC, LEHNI, SEDNI, STŮJ apod. rozumí.

- když jsem měla malé miminko, byla jsem někdy hodně unavená, a když za mnou Fido přišel, aby mě upozornil, že miminko zase pláče, reagovala jsem občas podrážděně, on se té reakce začal bát a přestával mě na některé zvuky upozorňovat
- když dáváte psům povely, váš hlas by měl být klidný a pozitivní, jinak je to špatně

Otázka: *Stane se, že Fido odmítne povel splnit?*

→ Ano, stává se to. Například když je v prostředí, kde na něj lidé nejsou příliš připravení. Často na něj lidé reagují negativně, chtějí ho třeba vyhodit z místa. Je proto potřeba pracovat i s ostatními lidmi, vždy jim ukážu Fidovu vizitku a vestičku, pak už je to většinou bez problémů.

Někdy lidi popudí, že na mě mluví, ale já nereaguji, jen pár jich pak napadne, že jsem neslyšící a dotknou se mě.

Komentář: *Asi před měsícem jsem četl o tom, že v Americe odmítli neslyšící ženu vzít do Uberu s jejím asistenčním psem, řešilo se to dokonce soudně.*

→ Tomu bych klidně věřila. Osobně někdy řeším problémy s ubytováním, podle legislativy může můj asistenční pes bydlet se mnou zadarmo. Někdy je s tím ale problém. Snažím se na to vždy upozorňovat předem. Lidé ale často namítají, že mezi ostatními ubytovanými může být nějaký alergik, také se jim nelíbí, že by pes byl ubytován zadarmo. Ale je to můj asistenční pes, který mi má pomáhat. Podle legislativy mám na to automaticky nárok, ale já se snažím na to nespolehat. Podle zákona by měl asistenční pes všude mít přístup, do školy, k lékaři... K negativním reakcím by vůbec nemělo docházet, jde jen o nízkou informovanost.

Kromě Fida jsme ještě donedávna měli i francouzského buldočka. Měli spolu neuvěřitelný vztah a Fido velmi těžce nesl, když jeho kamarád umřel. Lidé dříve negativně reagovali také na to, že mám rovnou dva psy.

Otázka: *Dokáže se Fido vzbudit, kdyby třeba někdo zvonil nebo kdyby plakalo dítě, a on by spal?*

→ Ano, vzbudit se umí, ale měla bych respektovat, že i on potřebuje spát. Čerstvě po výcviku klidně několikrát během noci pravidelně vstával, teď už je ale starší a „lenivější“, může se stát, že jeho spolehlivost klesá. Ale i pes má mít někdy volno. Udělali jsme to tak, že když je Fido v kotci, znamená to, že má volno, neočekává se od něj, že bude pracovat. V tu chvíli se musím spolehat jen na sebe. Víím, že už je starší a potřebu spánku má větší než kdysi.

Otázka: *Fido je pro vás užitečný především doma. Jsou situace, kdy jeho pomoc využijete i ve městě, například pro signalizaci aut apod.?*

→ Ve městě je spousta hluku a pro Fida tak mnoho podnětů. Ze zvuků umí rozeznat pláč mých dětí. Ale třeba informaci o tom, že jede sanitka, mi zprostředkovávat nemusí, to vidím sama. Je možné, že kdyby se objevil nějaký pro něj neznámý zvuk, třeba alarm, asi by vyhodnotil, že je důležitý a upozornil mě na něj, ale stejně bych nevěděla, o co jde.

Otázka: *Jsou jako asistenční psi vhodnější fenky, nebo psi a je nutná kastrace?*

→ Všichni asistenční psi i fenky musí být kastrování, takové je pravidlo, aby se předešlo možným problémům. Trenérka mě ujistovala, že to psi v pohodě zvládnou. Říká se, že fenky jsou poddajnější, ne tak divoké, ale myslím si, že to nemusí vždy platit.

- vodící psi jsou pro nevidomé a hluchoslepé klienty zdarma – je to jejich kompenzační pomůcka
- asistenčních psů pro děti je méně, ne každý pes je pro děti vhodný, např. vodící psi jsou přímo vycvičování pro dospělé majitele
- je dobré, pokud má asistenční pes vycvičený pro děti i canisterapeutické zkoušky, vhodné je to například pro děti na vozíčku, s mentálním postižením, autismem, epilepsií – pes má na ně velmi dobrý vliv
- pes má vyšší tělesnou teplotu → pro děti je velmi příjemné a uklidňující se u něj „ohřát“
- u dětí, které mají problém s řečí, může pes, který musí reagovat na povely, podpořit rozvoj komunikace
- signální pes Wilík – upozorňuje neslyšícího Míšu ve městě na to, že jede auto, to je pro něj velmi užitečné, pro psa musí být velmi těžké vyhodnotit, které pohybující se auto je nutné signalizovat, také umí podat spadlé věci – neslyšící děti nemají sluchovou kontrolu a nemusí zaregistrovat, že jim něco upadlo
- pokud má dítě asistenčního psa, měla by se do péče a tréninku zapojit celá rodina, znám rodiny, kde si nechali vycvičit psa, ale pak ho museli vrátit, protože to nezvládali
- asistenční pes Florian pomáhá paní se sluchovým postižením, epilepsií a svalovou dystrofií, Florian jí podává věci, dokáže poznat blížící se epileptický záchvat → podle čichu, epilepsie mění hormonální složení, biochemii těla a pes to dokáže zaznamenat, Florian je malý pudlík, to je pro paní výhodné, protože ho může vozit na vozíku

Společnosti zabývající se výcvikem asistenčních psů

- *Pestrá* – momentálně asi nejvytíženější
- *Helpes* – s nejdelší historií, zaměřuje se na výcvik pro pobyt v domácnosti, proto probíhá na jednom místě (jiné organizace trénují výcvik v různých prostředích)
- *Pomocné tlapky* – znám neslyšící paní ještě s tělesným postižením, která s výcvikem zde byla spokojená